

Мане и врлине

- Код два-три аутора побројане врлине долазе до пуног изражаја.
- У процесу колективног рада саживљавање је веома битно.
- Са порастом броја аутора понекад се привидно чини да више њих – боље види. Ово може да утиче на слабљење изоштрене критичке пажње.
- Важан је утицај колективно-тимског рада на стваралачко зревање и усавршавање личности појединца (на пример инспиративан однос песничког кружока – мења и дограђује однос и став према поезији).
- Однос два ствараоца који су међусобно учитељ и ученик,
- Однос доброг учитеља и самоука. Стваралачко саживљавање са учитељем. Потреба за већим бројем учитеља. Један се тешко достиже, а од више њих се понешто може усвојити и узети и тако се узвисити до њиховог нивоа.
- Дobar стваралачки колектив намеће осмишљено критичко мишљење што је један вид суштаства науке. Важност благовремене критике и самокритичности у датом моменту. Некритичке похвале и опсервације могу да нанесу озбиљне штете и невоље.

Прва фаза:

Страх од ауторитета – „обожавање“ и примисао да се не може достићи. Помањкање критичког сагледавања – недостатак концепцијског мишљења – компаративних односа и аналогија. Често се од „дрвета не сагледава шума“.

Друга фаза:

Настаје кад се схвате мане и слабости „идола“, реакција у њиховом „рушењу“.

Трећа фаза:

Када се ауторитет схвата као човек са постојећим врлинама и манама. Људски је погрешити – то је разлика од аутомата.

Однос учитеља и ученика

Филозофија праксе се, поред осталог, позабавила педагошким аспектима и сложеним односом између учитеља и ученика. То је, по Грамшијевом мишљењу *активан однос узајамних веза*, у коме је сваки учитељ „увек и ученик, а сваки ученик и учитељ.“⁷⁵⁴ Гледано шире, овај однос и релација постоји у *читавом друштву у целини*, али он се манифестује и у међуљудским корелацијама у смислу постављања појединца, према другим јединкама. По Грамшијевом мишљењу, он се очитује и *између интелектуалних и неинтелектуалних сталежа*, између елитно најбољих и најодабранијих с једне стране и њихових следбеника с друге, те између предавача, професора и ученика и студената. У нашем случају, то се

⁷⁵⁴ Антонио Грамши, *Изабрана дела*, стр. 43-44.

испољило у компатибилном односу између руководиоца једне научне групе или тима и појединих актера и судеоника у њему.⁷⁵⁵

Снажна и изразита стваралачка личност појединог научника, професора, учитеља, на изванредан начин је одређена делатним и активним односом између њих као јединки и укупног окружења, културно-уметничке и научно усмерене средине, коју поменути учењаци, истраживачи, учитељи, настоје да измене и усаврше, па се тако догађа да и средина, односно окружење, општа радна атмосфера, делује на поменуте вође и корифеје, упућујући их на одговарајућу самокритику, па се ту очитује и њено дејство као својерсног „учитеља“.

Значајна остварења појединих аутора, који могу да буду узор, често изгледају недостижна. Учитељу се обично приступа са много поверења, а према његовој личности и делима негује се вид понекад неоправданог вазношења, без могућност сагледавања свеукупности, места и улоге његовог дела и личности. У исто време, ученик са пуно самосумње и неверице, приступа својим стваралачким захватима и покушајима, што још више подстиче однос зависности од ставова и погледа учитеља.

С временом, у процесу стваралачког дозревања, све чешће се уочавају недостаци личности и дела "безгрешног учитеља". Те мањкавости се, у почетку понекад преувеличавају и интимно проживљавају, што може донекле да доводи у питање ауторитет учитеља. Све оно што је раније прецењивано, долази у опасност да буде подцењено, што је израз личне реакције на претходна схватања. То може да доведе до сумње у друге ауторитете на том пољу, па чак и до кризе идеала и некритичког преувеличавања личних могућности.

Употпунивши своје представе о сложеним токовима уобличавања резултата креативног рада, са све више разумевања, ученик се сусреће са несавршеностима учитеља, доживљавајући их као израз његове људскости. Нарастањем критичке свести дело учитеља добија све адекватније место, а и представа о сопственим могућностима и оствареним домањима поприма реалније облике. У овој фази развоја понекад наступа моменат када постојећи учитељ више не задовољава нарасле потребе ученика те он већ бива упућен на тражење нових учитеља.

Извесна опасност, ако ученик зависи само од једног учитеља, ма каква ширина и опсег његових погледа и схватања била, је да се несвесно преузимају неке слабости учитеља. А с обзиром на разлике у личним способностима у појединим смеровима интересовања и могућности остварења, каткад је само један учитељ недостижни узор. Преузете мане се

⁷⁵⁵ Грамши корелацију односа између учитеља и ученика, и између појединца и других индивидуа, између интелектуалних и неинтелектуалних слојева и групација, сагледава из перспективе социополитичких и хегемоничких односа, који, по њему, у основи и нужно бивају *педагошки*, и то не само у кругу и обухвату једне нације, међу снагама које је сачињавају, «већ и на читавом међународном и светском пољу, између националних и континенталних друштвених целина». При том, он има у виду и сложен и противречан однос *између руководиоца и оних које они воде*, па и између авангарди и војске. – Исто, стр. 44.

могу чак и увећати услед сопствених слабости, што може лоше да утиче на даљи напредак и размах сопствених концепција. Уз то, постоји опасност да се, слепо следећи учитеља, ученик развија у правцу где његове способности не могу у потпуности да дођу до изражаја, па се при том измичу нека од подручја на којима би се евентуално постигли већи резултати и домашаји.